

INTRODUKTION TIL **VI LÆRER SPROG I VUGGESTUEN OG DAGPLEJEN (VLS)**

En målrettet og struktureret indsats, der virker ved at styrke
læringsmiljøet for de yngste

Introduktion til Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen.

En målrettet og struktureret indsats, der virker ved at styrke læringsmiljøet for de yngste.

Folderen er udarbejdet af Trygfondens Børneforskningscenter for Børne- og Socialministeriet.

Udgivelsesår: 2019.

Design: Events og Kommunikationsstøtte, Aarhus Universitet.

Forsidefoto: www.martingravgaard.dk

INDHOLD

<i>Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen (VLS):</i> Basisindsatsens elementer og pædagogiske grundlag	4
VLS: Fokus på sprog, ihærdighed og matematisk opmærksomhed med dokumenteret positiv effekt	12
Materialer til <i>Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen</i>	18
Sådan arbejder det pædagogiske personale med indsatsen	24
Før I går i gang med <i>Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen</i>	30

**VI LÆRER SPROG I
VUGGESTUEN OG
DAGPLEJEN (VLS):
BASISINDSATSENS
ELEMENTER OG
PÆDAGOGISKE
GRUNDLAG**

Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen (VLS):

Basisindsatsens elementer og pædagogiske grundlag

Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen (VLS) er en indsats, der giver det pædagogiske personale viden, rammer og redskaber til at arbejde systematisk og målrettet med at styrke læringsmiljøet i forhold til de yngste børns sprog, matematiske opmærksomhed og ihærdighed.

- Sprog (ordforråd og sprogbrug)
- Matematisk opmærksomhed (former, størrelser, mønstre og mængder)
- Ihærdighed (hukommelse, vedvarende opmærksomhed, følelsesmæssig regulering og behovsudsættelse.

Disse områder er valgt, fordi de både er vigtige for barnets trivsel, læring og udvikling nu og her og har stor betydning for, hvor let barnet får ved at bygge læring ovenpå senere hen i skolen. Navnlig i forhold til læsning og matematik viser forskning, at barnets tidlige sproglige og matematiske kompetencer har betydning for, hvor godt de klarer sig i skolen.

TEMABASERET FORLØB MED FASTE LÆRINGSMÅL

Basisindsatsen er et forløb på 20 uger med fem temabaserede forløb, der er bygget op

omkring faste læringsmål og målord inden for sprog, matematisk opmærksomhed og ihærdighed. Læringsmål og målord er baseret på viden om, hvad børn kan lære på forskellige tidspunkter, og hvordan de lærer. Forskning viser nemlig, at børn tilegner sig forskellige milepæle i en relativ fast rækkefølge, og at ny læring bygger oven på det, barnet allerede kan.

UGESKEMA MED TREDELT PÆDAGOGISK RAMME

Med udgangspunkt i et ugeskema planlægger det pædagogiske personale hver uge, hvilke lege og aktiviteter der skal understøtte læringsmålene. Dette er valgt, fordi dansk forskning viser, at børn lærer mest, når det pædagogiske personale selv vælger og planlægger lege og aktiviteter, der understøtter læringsmålene, på baggrund af deres faglighed og kendskab til børnene.

Det pædagogiske arbejde foregår indenfor en tredelt ramme med udgangspunkt i barnets dagligdag i dagtilbuddet: *Fordybelse* er planlagte og strukturerede aktiviteter for hele børnegruppen eller mindre børnegrupper. *Fokus* handler om at understøtte det enkelte barns sprog, ihærdighed og matematiske opmærksomhed i de daglige rutiner og

”

Det pædagogiske personale er glade for systematikken, der sikrer, at de kommer omkring hvert enkelt barn og sætter mål for deres læring. Samtidig passer det rigtig fint, fordi de kan variere indsatsen og arbejde med den i mange sammenhænge. Det vil sige, at de inden for de eksisterende rammer kan arbejde systematisk med det sproglige arbejde og sætte ambitiøse mål. På den måde bliver det med at have fokus på sprog ikke bare noget, man siger, men noget man arbejder med i hele hverdagen og på tværs af alle læreplanstemaer”.

Projektleder

omsorgssituationer. *Udforskning* går ud på at indrette spændende udforskningszoner i børnehøjde, som understøtter det enkelte barns initiativ, nysgerrighed og læring. Det sikrer, at alle børn hver uge møder mange og forskelligartede læringsmuligheder.

EVIDENSBASEREDE LÆRINGSSTRATEGIER

Derudover indeholder VLS en række læringsredskaber med strategier, som det pædagogiske personale anvender til at stilladser børnenes sprog, ihærdighed og matematiske opmærksomhed, tilpasse indsatsen til det enkelte barn eller børnegruppe og skabe samtaler og interaktioner af høj kvalitet. Fælles for strategierne er, at de er evidensbaserede. Det vil sige, at de har videnskabelig dokumenteret positiv effekt.

LØBENDE EVALUERING OG REFLEKSION

Hver uge udfylder det pædagogiske personale en refleksionsnote på baggrund af ugeskemaet og refleksion over ugens arbejde med VLS. Her reflekterer de over, hvordan de har arbejdet med indsatsen, og om de er lykkedes med at skabe et engagerende og understøttende læringsmiljø med mange læringsmuligheder og samtaler af høj kvalitet. Efter hvert tema evaluerer de på basis af et kompe-

tenceudviklingsskema, om arbejdet med VLS giver det enkelte barn det forventede udbytte. På basis af evalueringerne justerer og udvikler de løbende deres arbejde med VLS.

SAMARBEJDE MED FORÆLDRENE

Forældrene spiller den allerstørste rolle i forhold til deres børns udvikling, og derfor er det vigtigt at inddrage dem i dagtilbudets arbejde med VLS. Ugeskema og målordsplakater giver et godt afsæt for løbende at inddrage forældrene i samtaler om indsatsen. Som supplement til basisindsatsen er der også udviklet materiale til et forældremøde om VLS samt "Ugens sprogtip", som kan uddeles til forældrene for at involvere dem aktivt i dagtilbuddets arbejde med at understøtte barnets sproglige udvikling. "Ugens sprogtip" giver forældrene konkrete ideer til, hvordan de i hverdagen kan lave små sprogaktiviteter sammen med deres børn, uden at det tager lang tid eller kræver en masse af dem.

VLS KAN BRUGES TIL AT ARBEJDE MED DEN STYRKEDE PÆDAGOGISKE LÆREPLAN

VLS tager afsæt i den styrkede pædagogiske læreplan, dvs. den nye lovgivningsmæssige ramme for arbejdet med den pædagogiske

læreplan i dagtilbud, der trådte i kraft den 1. juli 2018. Det ses blandt andet ved:

- Det eksplicitte fokus på at styrke det pædagogiske læringsmiljø hele dagen
- Fokus på emner og indhold, der falder inden for de seks læreplanstemaer
- Strategier til at inddrage alle børn, herunder også børn i udsatte positioner
- Fokus på forældresamarbejde
- Etablering af en evalueringskultur omkring det pædagogiske arbejde
- Den direkte kobling mellem VLS og læreplanstemaet *Kommunikation og sprog*

VLS er derfor et værktøj, der kan anvendes i arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan. Ligeledes spiller VLS sammen med sprogvurdering af 2-årige, idet indsatsen kan bruges til at styrke læringsmiljøet med afsæt i de sproglige styrker og udfordringer, som sprogvurderingen identificerer for enkelte børn eller børnegrupper.

”

Vi har set, at små vuggestuebørn faktisk kan forstå mere, end vi forventer. Og vi har oplevet, at det at have et tema og arbejde målrettet og bevidst giver meget i vores pædagogiske praksis og for børnenes læring”.

Vuggestuepædagog

PÆDAGOGISKE PRINCIPPER BAG VI LÆRER SPROG I YUGGESTUEN OG DAGPLEJEN

- **Systematisk:** VLS er bygget op omkring faste læringsmål og målord, som understøtter den måde, børn lærer på naturligt, hvor børn tilegner sig milepæle i en relativ fast rækkefølge, og hvor ny læring bygger oven på det, barnet allerede kan.
- **EksPLICIT:** Barnets opmærksomhed skal rettes tydeligt mod målet med en bestemt aktivitet eller det, som samtalen mellem barn og voksen skal have fokus på. Det understøtter barnets engagement og læringsudbytte og supplerer barnets implicite læring med eksplicit læring.
- **Rige læringsmuligheder med mange gentagelser:** Børn har brug for mange forskellige læringsmuligheder og mange gentagelser for at lære.
- **Sproglig rollemodel:** Omfanget og kvaliteten af de voksnes sprog, og kvaliteten af interaktionen mellem barn og voksen har stor betydning for barnets sproglige udvikling.
- **Stilladsering:** Voksne skal anvende strategier, der engagerer barnet aktivt i samtalen og "stilladserer" barnets læring. Det vil sige, at den voksne med udgangspunkt i det, barnet kan, støtter barnet i at tilegne sig læring på næste trin.
- **Differentiering:** Voksne skal anvende strategier, der sikrer, at det enkelte barn bliver aktivt inddraget og passende udfordret i forhold til barnets sproglige, kognitive og følelsesmæssige udgangspunkt.
- **Evaluerings af indsatsen og løbende vurdering af børnenes udbytte:** Løbende evaluering og refleksion giver det pædagogiske personale mulighed for at tilpasse og udvikle deres arbejde med VLS, så det enkelte barn får det størst mulige udbytte.

**VLS: FOKUS PÅ
SPROG, IHÆRDIGHED
OG MATEMATISK
OPMÆRKSOMHED**
MED DOKUMENTERET
POSITIV EFFEKT

VLS: Fokus på sprog, ihærdighed og matematisk opmærksomhed med dokumenteret positiv effekt

I de tidlige år gennemgår børn en omfattende udvikling, men der er stor forskel på, hvor hurtigt det går. Ved udgangen af vuggestuetiden er der op til et års forskel på danske børns sproglige, matematiske og socio-emotionelle kompetencer som f.eks. hukommelse, vedvarende opmærksomhed og følelsesmæssig regulering. Disse forskelle skyldes både medfødte forudsætninger og påvirkningen fra det læringsmiljø, der omgiver barnet i hjemmet.

Selvom forældrene er de allervigtigste i forhold til barnets udvikling, kan dagtilbuddet også få stor betydning, hvis det tilbyder barnet et varmt og understøttende miljø med mange læringsmuligheder. Og da ca. 90 pct. af alle 1-2-årige i Danmark kommer i dagtilbud, kan de være med til at give langt de fleste børn gode muligheder for at lære og udvikle sig sprogligt og socio-emotionelt.

VLS HAR DOKUMENTERET POSITIV EFFEKT

De senere år har både internationale og danske undersøgelser vist, at strukturerede forløb i dagtilbud kan øge børns sproglige kompetencer væsentligt. VLS står på skuldrene af en række store forskningsprojekter, der har vist, at det har positiv effekt på børns sprog, hvis det pædagogiske personale arbejder målrettet og struktureret med faste

læringsmål og evidensbaserede læringsstrategier.

Effekterne af VLS er blevet undersøgt i et stort lodtrækningsforsøg, der involverede 5031 børn fordelt på 252 vuggestuer og 142 legestuegrupper i 13 danske kommuner. Resultaterne viste, at:

- Børnene, der deltog i basisindsatsen, opnåede mellem 9 og 44 pct. ekstra læring inden for receptivt og produktivt ordforråd, talforståelse og abstrakt ordforråd (f.eks. mønstre, former og størrelser) sammenlignet med børn i kontrolgruppen.
- Børnene tilegnede sig i vidt omfang de ord, de arbejdede specifikt med i indsatsen. Samtidig øgede de deres generelle ordforråd, fordi de undervejs blev bedre til at lære nye ord.
- Som en utilsigtet effekt øgede børnene i indsatsgruppen også deres empati mere end børnene i kontrolgruppen. Det kan skyldes, at VLS har fokus på interaktioner af høj kvalitet og interaktioner i små grupper.
- Børn i vuggestuen og dagplejen har lige meget gavn af indsatsen.

LÆRINGSOMRÅDER OG LÆRINGSMÅL I VI LÆRER SPROG I VUGGESTUEN OG DAGPLEJEN

Ordforråd:

- At kunne forstå typiske ord for ting, begivenheder og handlinger.
- At kunne forstå og bruge typiske ord for følelser
- At kunne forstå og bruge typiske ord, der har med tid at gøre
- At kunne forstå og bruge typiske ord for rumlige begreber.

Matematisk opmærksomhed:

- At kunne genkende og anvende de mindste talord
- At kunne forbinde de mindste talord med korrekt antal
- At kunne genkende og bruge typiske ord for former
- At kunne genkende og bruge typiske ord for størrelser
- At kunne genkende og bruge typiske ord for mængder
- At kunne genkende og bruge typiske ord for mønstre
- At kunne genkende og anvende mønstre i egne udtryksformer

Sprogbrug:

- At kunne føre en længere samtale
- At kunne anvende principperne for turtagning
- At kunne fastholde en samtale om det samme emne
- At kunne fortælle om (sig selv og) egne oplevelser.

Ihærdighed:

- Hukommelse
- Vedvarende opmærksomhed
- Følelsesmæssig regulering
- Behovsudsættelse.

”

*Det bedste har været at se børnene gribe
udfordringerne an med et smil på læben.
Og at de rent faktisk har flyttet sig sprogligt”.*

Dagplejer

- Basisindsatsen gavner alle børns læring. Køn, alder, oprindelse og sociale forhold i hjemmet har stort set ingen betydning for børnenes udbytte.
- Børn, der deltager meget, lærer mest. Jo flere VLS-aktiviteter, barnet deltager i, jo mere forbedrer barnet sine sproglige kompetencer og talforståelse. Til gengæld forbedrer barnet i de fleste tilfælde ikke sine sproglige kompetencer, hvis barnet kun deltager i få VLS-aktiviteter.
- Det pædagogiske personale oplever, at arbejdet med VLS kvalificerer deres pædagogiske arbejde og passer godt ind i en dansk pædagogisk kontekst.

Forskningsprojektet er gennemført i samarbejde mellem TrygFondens Børneforskningscenter ved Aarhus Universitet, Rambøll Management Consulting og 13 kommuner. TrygFondens Børneforskningscenter ledte projektet, der er finansieret af Børne- og Socialministeriet. De 13 kommuner er: Egedal, Gentofte, Gladsaxe, Halsnæs, Horsens, Ikast-Brande, Morsø, Randers, Skive, Sorø, Tårnby, Vesthimmerland og Aabenraa.

I kan læse mere om resultaterne og lodtrækningsforsøget i rapporten *Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen. En målrettet og struktureret indsats, der virker ved at styrke læringsmiljøet for de yngste*, der er udarbejdet af Dorthe Bleses, Anders Højen, Peter Jensen, Anne Bloksgaard Rathe, Lone Amdi Boisen, Hanne Nielsen & Christine Hovmark Jensen for Børne- og Socialministeriet.

MATERIALER TIL VI LÆRER SPROG I VUGGESTUEN OG DAGPLEJEN

Materialer til

Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen

Basisindsatsen i VLS er et forløb på 20 uger med fem temabaserede forløb, der er bygget op omkring faste læringsmål og målord inden for sprog, matematisk opmærksomhed og ihærdighed.

DE FEM TEMAER ER:

- Min hverdag
- Vejret
- Dyr og naturen
- Familien
- Ud i verden

UGESKEMAER TIL ALLE 20 UGER

- Ugeskemaet danner rammen om planlægning, gennemførelse og evaluering af det pædagogiske arbejde med VLS.
- Det angiver temaet samt ugens sproglige læringsmål og kompetence inden for ihærdighed.
- Skemaet er inddelt i tre niveauer svarende til den tredelte pædagogiske ramme: Fokus, Fordybelse og Udforskning. Her kan det pædagogiske personale skrive, hvilke aktiviteter de planlægger og gennemfører, og hvilke børn der deltager i de forskellige aktiviteter.

- I slutningen af ugen bruger det pædagogiske personale skemaet til at reflektere over ugens arbejde med VLS og udfylde en refleksionsnote.

SUPPLERENDE MATERIALER

Til alle temaer er der supplerende materialer, der kan bruges til Fordybelsesaktiviteter, Fokus-samtaler eller indretning af udforskningszoner.

- Plakater med målordene
- Store billedkort med målordene (A4)
- Små billedkort med målordene
- Billedlotteriplader med målordene

LÆRINGSREDSKABER

Til arbejdet med VLS er der udarbejdet læringsredskaber, som består af plakater med evidensbaserede strategier til at stilladsere børnenes sprog, ihærdighed og matematiske opmærksomhed, tilpasse indsatsen til det enkelte barn eller børnegruppe og skabe samtaler og interaktioner af høj kvalitet.

- Den gode samtale
- Læringsstigen
- Vi lærer ord
- Ihærdighed – når børn leger sammen
- Ihærdighed – når barnet gennemfører en aktivitet

VEJLEDNING I BASISINDSATSEN:

Vejledningen er målrettet det pædagogiske personale og indeholder en grundig introduktion, vejledning og materialeoversigt.

AKTIVITETSKATALOG:

Inspiration til aktiviteter, som det pædagogiske personale kan lave i forbindelse med VLS. Der er 28 aktivitetsbeskrivelser fordelt på de 5 temaer, dog især aktiviteter til For-
dybelse.

MATERIALER TIL EVALUERING:

- Refleksionsnote: Hver uge udfylder det pædagogiske personale en refleksionsnote på baggrund af ugeskemaet og refleksion over ugens arbejde med VLS.
- Kompetenceudviklingsskema: Efter hvert tema evaluerer det pædagogiske personale det enkelte barns udbytte af indsatsen ved hjælp et kompetenceudviklingsskema.

MATERIALER TIL FORÆLDREINDDRAGELSE:

- Materialer til forældremøde om VLS.
- Ugens sprogtip – forslag til små, lette aktiviteter forældre kan lave med deres børn for at styrke deres sprog.

DOWNLOAD MATERIALERNE GRATIS

Materialer til basisindsatsen kan downloades gratis på TrygFondens Børneforskningscenters hjemmeside:

childresearch.au.dk/dagtilbud/sprog/materialer-til-vi-laerer-sprog-i-vuggestuen-og-dagplejen

På TrygFondens Børneforskningscenters hjemmeside **childresearch.au.dk** kan I også holde jer orienterede om nuværende og kommende tiltag, der understøtter ud-
rulning, implementering og løbende udvikling af arbejdet med VLS i kommunerne. For eksempel ved at udbyde train-the-trainer-kurser, salg af materiale, udvikling af nye temaer, dataunderstøttelse af evalueringsredskaber mv.

OVERSICHT OVER VI LÆRER SPROG I VUGGESTUEN OG DAGPLEJEN

TEMA 1: MIN HVERDAG, UGE 1-4

Materialer: Bøger, små og store billedkort med målord, plakater med målord, plakater med strategier, fotos af hverdag

UGE	OMRÅDE	LÆRINGS-OMRÅDE	LÆRINGSMÅL	MÅLORD	STRATEGI (PÆDAGOGISK PERSONALE)
1	SPROG	Ordforråd	At kunne forstå og bruge typiske ord for ting, begivenheder og handlinger	jække, sokker, vinke, dele, gul, blå	
		Sprogbrug	At kunne føre en længere samtale		
		Tal	At kunne genkende og bruge de mindste talord	1, 2, 3	
	IHÆRDIGHED	Vedvarende opmærksomhed			Opmuntre børn til at fastholde opmærksomheden i længere tid og understøtte børn i at færdiggøre aktiviteter
2	SPROG	Ordforråd	At kunne forstå og bruge typiske ord for følelser	glad, ked af det, vred, bange	
		Sprogbrug	At kunne anvende principperne for turtagning		
		Former	At kunne genkende og bruge typiske ord for former	rund, firkant, trekant, stjerne	
	IHÆRDIGHED	Følelsesmæssig regulering			Understøtte børn i at genkende og navngive (egne) følelser
3	SPROG	Ordforråd	At kunne forstå og bruge typiske ord der har med tid at gøre	morgen, aften, formiddag, eftermiddag	
		Sprogbrug	At kunne fastholde en samtale om det samme emne		
		Tal	At kunne genkende og bruge de mindste talord	1, 2, 3, 4, 5	
	IHÆRDIGHED	Hukommelse			Understøtte børns hukommelse ved at lave hukommelseslege og ved at tydeliggøre og minde børn om daglige rutiner, regler mm.
4	SPROG	Ordforråd	At kunne forstå og bruge typiske ord for rumlige begreber	ude, inde, oppe, nede	
		Sprogbrug	At kunne fortælle om (sig selv og) egne oplevelser		
		Former	At kunne genkende og bruge typiske ord for former	firkant, cirkel, stjerne, hjerte	
	IHÆRDIGHED	Behovsudsættelse			Understøtte behovsudsættelse for at øge børns engagement i aktiviteter

MIN HVERDAG

UGESKEMA FOR UGE 1		MÅL FOR SPROG:	MÅL FOR SPROG:	IHÆRDIGHED:
		1) At kunne forstå og bruge typiske ord for ting, begivenheder og handlinger: jakke, sokker, vinke, dele, gul, blå 2) At kunne føre en længere samtale	At kunne genkende og bruge de mindste talord: 1, 2, 3	Opmuntre børn til at fastholde opmærksomheden i længere tid og understøtte børn i at færdiggøre aktiviteter
RAMME	MATERIALER	NOTER		
FORDYBELSE	- Bøger - Små og store billedkort med målord 	PLANLAGTE AKTIVITETER: Dialogisk læsning med fokus på målordene (mandag gruppe 1, torsdag gruppe 2) Sangleg med de mindste talord ("En elefant kom marcherende...") (torsdag gruppe 1, onsdag gruppe 2) BLESKIFT (BØRN): Brugte de forskellige små målordskort med sprog til at tale med Sofie, Mathias, Alfred, Oscar og Marie		
FOKUS	- Plakat: "Den gode samtale" - Plakat: "Vi lærer nye ord" - Plakater: Ihærdighed - Plakat: Læringsstigen - Plakater med målord 	SAMLING (BØRN): Mandag: Alle børnene var samlet. Vi snakkede med børnene om deres dag og inddragede mål for sprog Torsdag: Alle børnene var samlet til frugtsamling. Vi talte om antallet af forskellige stykker frugt GARDEROBE (BØRN): De mindste talord: Talte sko med Klara, Daniel og Sigrid Ord for jakke, gul og blå: Talte om jakker og deres farver med Victor, Tobias og Alberte		
UDFORSKNING	- Store billedkort med målord - Fotos af hverdagen - Plakater med målord 	LISTE OVER EGNE MATERIALER: Stativ med tøj Klasse-målskilt (Klasse-målskilt) Børnestejn og bagepapir UNDERSTØTTELSE AF UDFORSKNING: Sprog: Daniel og Sigrid Sprog: Lærerne PÆDAGOGISK PERSONALE: Mandag + tirsdag: Torben Onsdag + fredag: Marlene Torsdag: Klara		

Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen

TRYPONDENS BØRNEFORSKNINGSCENTRUM

Eksempel på udfyldt ugeskema 1

Her sidder Matteo fra Eventyrhuset i Brædstrup og leger med blå og gul maling i en lamineringslomme, da blå og gul er nogle af ugens målord. Bagefter blev lamineringslommen klippet ud i forskellige former, som var målord ugen efter.

SÅDAN ARBEJDER DET PÆDAGOGISKE PERSONALE MED INDSATSSEN

Sådan arbejder

det pædagogiske personale med indsatsen

Det pædagogiske personale omsætter viden, rammer og redskaber i VLS til læringsmiljø, der styrker børnenes sprog, ihærdighed og matematiske opmærksomhed. Det pædagogiske arbejde falder i fire trin: Forberedelse, planlægning, gennemførelse og evaluering.

FORBEREDELSE

Før I går i gang med den konkrete planlægning af VLS, er det vigtigt at I danner jer et billede af børnegruppens og det enkelte barns kompetencer inden for sprog, ihærdighed og matematisk opmærksomhed. Her kan I med fordel inddrage resultater fra sprogvurdering af 2-årige. På den baggrund kan I overveje, hvordan I bedst sammensætter grupper til aktiviteter i små og store grupper, og hvordan I kan bruge de forskellige strategier til at styrke interaktionen med børnene og sikre, at alle børn bliver understøttet på deres niveau.

Det er også vigtigt at reflektere over, hvordan I tilrettelægger indsatsen, så alle børn deltager så meget som muligt. For at få udbytte af VLS skal hvert barn som minimum hver uge deltage i:

- 4 Fordybelsesaktiviteter
 - to i store grupper og to i små grupper.
- 1 Fokus-situation.

Der er ikke noget fastlagt minimum for ud-

forskning, men det er vigtigt, at I indretter gode udforskningszoner med ugens målord og sikrer jer, at alle børn bliver understøttet i deres udforskning af materialerne.

Endelig skal I overveje, hvordan I kan tilrettelægge jeres arbejdstid, så der bliver sat tid af til at planlægge temaer og aktiviteter samt til evaluering og refleksion.

PLANLÆGNING

Ugeskemaet danner rammen om planlægningen af de aktiviteter og lege, der skal understøtte ugens læringsmål inden for sprog og matematisk opmærksomhed og den kompetence, der arbejdes med inden for ihærdighed. Der er fire ugeskemaer til hvert tema, og det er en god idé at planlægge et tema ad gangen, så der er en rød tråd og en vis progression i arbejdet. Samtidig kan I overveje, hvordan målord, læringsområder og aktiviteter kan spille sammen med de pædagogiske læringsmål fra de seks læreplanstemaer.

I vuggestuen kan I med fordel planlægge temaet på et stuemøde. I dagplejen kan I planlægge temaet i legestuegruppen, så I har mulighed for at tænke ind, hvad der skal ske i legestuen eller i dagplejegruppen, og hvad

der skal foregå hos den enkelte dagplejer.

På ugeskemaet er der tre niveauer, der svarer til de tre aktivitetsrammer: Fordybelse, Fokus og Udforskning.

Fordybelse er planlagte og strukturerede aktiviteter med hele børnegruppen eller en mindre gruppe. Det kan for eksempel være dialogisk læsning af en bog, hvori målordene indgår, billedlotteri med målordene, rollelege, sanglege eller tællelege.

Når I planlægger fordybelsesaktiviteter, noterer I på ugeskemaet, hvilke aktiviteter I planlægger at gennemføre til samling eller i mindre børnegrupper. Samtidig aftaler I, hvem der er ansvarlig for at planlægge og gennemføre aktiviteterne.

I kan bruge bøger og billeder med små og store målord til fordybelsesaktiviteterne. I kan også supplere med eller anvende egne materialer.

Fokus understøtter det enkelte barns kompetencer inden for sprog, matematisk opmærksomhed og ihærdighed i daglige rutiner og omsorgsaktiviteter. Det kan for eksempel være ved at samtale om målord eller andet, der optager barnet, når I skifter ble, eller ved

at tælle sko i garderoben. Det kan også handle om at understøtte barnets ihærdighed, når det bliver guidet til at tage flyverdragt på.

Fokusaktiviteterne skal ikke planlægges på forhånd, men I kan reflektere over, hvordan I kan inddrage materialer og strategier til at skabe gode fokussituationer. Ligeledes bør I overveje, hvordan I sikrer, at alle børn bliver inddraget i fokussituationer i ugens løb. For eksempel ved at lave aftaler om, at medarbejderne hver især er ansvarlige for at skabe fokussituationer med bestemte børn.

Udforskning handler om at etablere spændende udforskningszoner i vuggestuen og dagplejen, hvor læringsmaterialer om temaet er tilgængelige i børnehøjde, så det understøtter det enkelte barns eget initiativ, nysgerrighed og læring. Her kan barnet selv gå på opdagelse og blive opmuntret til at søge mere læring og viden. I skal så gribe de muligheder, der er, for at understøtte barnets interesser på en måde, der støtter barnet i at tilegne sig læringsmålene. For eksempel ved at benævne de ting, barnet bliver optaget af i udforskningszonen, og bruge dem som udgangspunkt for leg og samtale, der udvider barnets forståelse af ordene.

Noter på ugeskemaet hvilke materialer I

vil bruge til at indrette udforskningszonen, hvordan de understøtter børnenes leg og læring, og hvem der er ansvarlig for dette.

Endelig kan I som en del af planlægningen overveje, om I kan bringe tema og målord i spil i andre aktiviteter og handlinger i jeres dagligdag. For eksempel når I er på legepladsen, eller når I spiser.

GENNEMFØRELSE

I ugens løb gennemfører I de forskellige aktiviteter og anvender strategier til at skabe gode samtaler og interaktioner, differentiere indsatsen og stilladsere børnenes sprog, matematiske opmærksomhed og ihærdighed.

Noter undervejs på ugeskemaet hvilke børn, der deltager i de forskellige aktiviteter, så I får overblik over, om alle børn deltager i tilstrækkelig grad.

EVALUERING OG REFLEKSION

I slutningen af ugen udfylder I en refleksionsnote, hvor I bruger ugeskemaet som afsæt for en kort refleksion over gennemførelsen af indsatsen i den forløbne uge og det enkelte barns engagement og udbytte. Efter hvert tema skal I udfylde et kompetenceud-

viklingsskema, hvor I evaluerer det enkelte barns udbytte af indsatsen. I dagplejen er det den enkelte dagplejer, som udfylder refleksionsnoter og kompetenceudviklingsskemaer, mens de i vuggestuen bliver udfyldt på et stuemøde.

Efter hvert tema er det godt, hvis I på et stuemøde eller et møde i legestuegruppen afsætter tid til en samlet fælles refleksion over arbejdet med temaet og børnenes udbytte. Her kan noterne på ugeskemaerne være en hjælp. Refleksionen skal danne afsæt for planlægningen af det næste tema, så I justerer de ting, der kan gøres bedre. Det kan for eksempel handle om at ændre sammensætningen af grupperne eller blive bedre til at anvende strategierne for at sikre jer, at alle børn har mulighed for at få noget ud af aktiviteterne.

I kan også anvende gruppemøderne til at reflektere over, i hvilket grad I får brugt de understøttende strategier i ugens løb, og hvordan I kan hjælpe hinanden til at blive endnu bedre til det.

FØR I GÅR I GANG

MED VI LÆRER SPROG
I VUGGESTUEN OG
DAGPLEJEN

Før I går i gang

med Vi lærer sprog i vuggestuen og dagplejen

Selvom ugeskemaer og materialer gør VLS let at gå til, skal I være bevidste om, hvad det kræver at arbejde med VLS, før I som kommune eller dagtilbud vælger at gå i gang med indsatsen. For at opnå effekt af arbejdet med VLS er det nemlig en forudsætning, at I arbejder systematisk og konsekvent med hele indsatsen. Det er krævende og kalder på understøttelse på mange niveauer, og derfor er det i høj grad en strategisk beslutning at gå i gang med VLS.

Hvis I ønsker at opnå effekt af arbejdet med VLS på niveau med de effekter, der er fundet i lodtrækningsforsøget, skal I være indstillede på at følge disse anbefalinger.

1. DET PÆDAGOGISKE

PERSONALE SKAL DELTAGE I ET

KOMPETENCEUDVIKLINGSKURSUS

VLS virker ved at give det pædagogiske personale viden, rammer og redskaber til at arbejde systematisk og målrettet med at styrke læringsmiljøet i forhold til de yngste børns sprog, matematiske opmærksomhed og ihærdighed. VLS kan derfor betragtes som kompetenceudvikling i praksis. Afsættet for dette er et kompetenceudviklingskursus, som introducerer det pædagogiske personale til arbejdet med VLS. Alt pædagogisk personale, dvs. både uddannede og uuddannede

medarbejdere, skal deltage i kurset, før I går i gang med indsatsen.

Ud fra en train-the-trainer-model er der udviklet et kursus til kommunale tovholdere, der efterfølgende kan afvikle kurser for kommunens medarbejdere. Det oprindelige personalekursus varer 2 dage, men det er muligt at afvikle det på én dag.

Når I er godt i gang med indsatsen, skal I sikre jer, at der løbende bliver afholdt VLS-kurser for nye medarbejdere i dagtilbuddet.

For at holde fokus, faglighed og gejst på den lange bane er det også en god idé med løbende brush-up-kurser for ledere og pædagogisk personale, der allerede arbejder med indsatsen.

I kan orientere jer om kurserne på TrygFondens Børneforskningscenters hjemmeside: **childresearch.au.dk**

2. GENNEMFØR INDSATSEN SOM TILTÆNK

I skal arbejde med hele indsatsen ved at bruge ugeskemaerne, som sikrer, at I arbejder med alle læringsområder og mål i den intendede rækkefølge. Ugeskemaerne kan dog strækkes over to uger, hvis det passer bedre ind i et årets gang.

Ugeskemaerne gør det også muligt at få overblik over, om alle børn deltager i det ønskede omfang. Da det enkelte barns udbytte af indsatsen hænger sammen med, hvor meget barnet deltager, er det afgørende, at alle børn som minimum deltager i 2 fordybelsesaktiviteter i store grupper, 2 fordybelsesaktiviteter i små grupper og i én individuel fokussituation hver uge.

3. REFLEKTER LØBENDE OVER INDSATSEN

Det er vigtigt, at I løbende anvender refleksionsnoter og sprogudviklingsskemaer til at følge og reflektere over, hvordan det går med at arbejde med indsatsen, og hvad børnene får ud af det.

Følgeforskning fra lodtrækningsforsøget med VLS peger desuden på, at løbende kollegial sparring om arbejdet med VLS medfører, at hvert enkelt barn deltager i flere i VLS-aktiviteter. Den kollegiale sparring kan have fokus på kvaliteten af det pædagogiske arbejde og det enkelte barns udbytte og deltagelse. Refleksionsnoter, kompetenceudviklingsskemaer og videoklip kan være med til at kvalificere den kollegiale sparring.

4. SKAB TID OG RUM TIL PLANLÆGNING OG REFLEKSION

Før I går i gang, er det vigtigt at overveje, hvordan I organiserer indsatsens 20 uger, så alle børn deltager tilstrækkeligt. Det kræver også, at det pædagogiske personale har tid og rum til at planlægge indsatsen og til løbende at reflektere over arbejdet med indsatsen og det enkelte barns udbytte.

Den daglige leder har en helt central rolle i forhold til at organisere rammerne for indsatsen og sparre med medarbejderne om såvel rammerne som det løbende arbejde med indsatsen. Følgeforskning peger da også på, at det øger det enkelte barns deltagelse i VLS-aktiviteter, hvis ledelsen er god til at sparre med medarbejderne og hjælpe dem godt i gang med VLS.

Det kan være en idé at udpege særlige sprogsvarlige blandt det pædagogiske personale, der er tovholdere på indsatsen i den enkelte vuggestue eller legestuegruppe, og som kan være lederens sparringspartner i organiseringen af rammerne for indsatsen.

Det kan også være en idé at skrive VLS ind i den pædagogiske læreplan, så det er tydeligt, hvordan I bruger VLS til at realisere målsætningerne i denne.

5. UNDERSTØT ARBEJDET MED VLS PÅ KOMMUNALT PLAN

Endelig peger følgeforskning på, at det øger det enkelte barns deltagelse i VLS-aktiviteter, hvis den enkelte kommune har en strategi/politik/mål for sprogindsatsen i kommunen. Det skyldes formentlig, at kommunerne er mere parate til at arbejde med indsatser som VLS, fordi der i forvejen er skabt fokus, rammer og retning for de professionelles arbejde med børns sprog.

Erfaringer og tilbagemeldinger fra kommuner, der deltog i lodtrækningsforsøget, peger på, at det er en styrke at have en kommunal projektleder for VLS. I den indledende fase er det navnlig en styrke, hvis projektlederen er god til tydeligt at formidle målet med indsatsen til ledere og medarbejdere, skabe sammenhæng til andre kommunale initiativer og tydelighed om roller og ansvar. Det er også projektlederen, som sikrer den langsigtede planlægning, der bidrager til at gøre processen mere overskuelig for ledere og medarbejdere og til at skabe positive forventninger til arbejdet med indsatsen.

Efter overgang til driften er det også vigtigt, at projektlederen eller en kommunal tovholder holder fokus på VLS og sørger for løbende motivation af ledere og medarbejdere. Mange kommuner peger på, at netværksdage

for pædagogiske ledere er vigtige for at fremme erfaringsudveksling og implementering i nye kommuner, og at de også på længere sigt kan være et godt forum til at understøtte samarbejdet om VLS lokalt.

Ligeledes kan det både styrke implementering og forankring af indsatsen, hvis flere dele af forvaltningen samarbejder om at understøtte arbejdet med VLS. For eksempel er det oplagt at etablere et samarbejde mellem pædagogiske konsulenter fra dagtilbudsområdet og logopæder fra PPR.

I kan også inddrage samarbejdspartnere uden for forvaltningen. For eksempel har en kommune med stort held etableret et samarbejde med børnebibliotekarerne, der udvikler fordybelsesaktiviteter, som de tager ud og laver med børnene.

**Held og lykke med jeres arbejde med
Vi lærer sprog i vuggestuen og
dagplejen.**

”

Som kommune og dagtilbud har vi fået et fælles sprog og et fælles afsæt for vores sprogarbejde, og alt personale er blevet kompetenceudviklet ved at arbejde intensivt med de her ting. Samtidig elsker børnene det, og både dagplejere og pædagoger er vildt imponerede over, hvad små børn kan lære”.

Projektleder

TRYGFONDENS BØRNEFORSKNINGSCENTER

Aarhus Universitet
School of Business and Social Sciences
Institut for Økonomi
Fuglesangs Allé 4
8210 Aarhus V

childresearch.au.dk